

בס"ד

שאלה:

לכבוד המחנך הרב חיים צבי יאקאב, אנו גרים בחו"ל וקוראים מידי שבוע את המאמרים שלכם בהנאה מרובה, ורצינו לשאול כך: ה' חנן אותנו בילד מוכשר וחינני מאוד בעל כשרון מבריק וגאונות, תמיד הוא מביא ציונים הכי טובים שיש, באופן טבעי גם מחמיאים לו יותר, וזה גורם שאחיו הבכור הגדול ממנו, מאוד מקנא בו, וכל הזמן יש מתיחות ביניהם ומריבות שקטות – אנו ההורים אובדי עצות האם להתערב או לא, והאם יש דרך לגרום לאחיו הגדול לא לקנאות בו.

**ההורים - משפחת בערגער
בורו-פארק ניו יארק**

יש לי חידוש לספר לכם, אולי זה ירגיע אתכם שאתם לא היחידים שמתמודדים בזירה. יש מקרים רבים בעולם שאח קטן יותר מוכשר מהאח הגדול, גם בתורה מצאנו פעמיים מקרה כזה, פעם אחת אצל מנשה ואפרים, שלמרות שאפרים היה צעיר ממנשה, בכל זאת קיבל יותר מאחיו מנשה, הן בברכה שברכו יעקב אבינו, בסדר הקרבת הקרבנות, והן בסדר הדגלים במדבר כמו שנאמר בתורה 'דגל מחנה אפרים ועליו מטה מנשה' (במדבר ב'), וכך מצינו אצל משה רבינו ואחיו הגדול אהרן הכהן, שמשה רבינו קיבל את הנהגת העם ואהרן היה רק עוזרו של משה, ולמרות זאת, אדרבא בשני המקומות מצינו שפרגנו וקיבלו את האח הקטן על שלל מעלותיו, אצל אהרן הכהן אמר לו הקב"ה למשה: "וראך (אהרן) ושמח בליבו" (שמות ד) הקב"ה בעצמו מעיד שישמח שמחת אמתית גם בליבו, לא רק כלפי חוץ, וכך מסביר הנצי"ב מוואלזין שאפרים ומנשה לא קינאו אחד בשני, עיי"ש (העמק דבר בראשית מא).

אחלק את התשובות לשלושה חלקים: מזווית ההורים, מזווית האח הגדול ומזווית הילד הקטן המוכשר.

נתחיל קודם מההיבט ההורי ונשאל למה באמת קורה שילדים מקנאים אחד בשני, רק אחרי שנבין את סיבת הקנאה נוכל למצוא פתרון ולתקן את הבעיה. הקנאה מופנית בעיקר כלפי מי שמתחרה בי על אותו מעמד, כאשר שנינו מכוונים להשיג את אותה מטרה, הילד חושב לעצמו או אני או הוא יצליחו במשימה, ואם הוא יצליח, אני הפסדתי, מאבק שקט מי יכבוש את ליבו של ההורה, את מי ההורה יאהב יותר, כך גם רואים שכאשר נולד ילד חדש במשפחה, הילד הגדול מרגיש כאילו לקחו לך את האימא ואת אהבתה, מצוי מאוד שהורה יעדיף את הילד המוכשר ולעתים רק בתת מודע יאהב או יעריך ילד זה יותר מילד אחר, וזהו הגורם המכריע למריבות או הצקות בין הילדים, נכון, זה לא פשוט לאהוב את כולם בשווה, אבל זהו תפקידנו כהורים להעניק לכל ילד יחס אישי כאילו הוא היה בן יחיד, גם ילד חסר ייחודיות או ברק אנו אמורים לאהוב אותו באותה רמה,

כל לכל אדם ה' נתן את הכלים לתפקידו המיוחד עלי אדמות, וכך אנו מבקשים מרבש"ע" 'אם כבנים רחמינו כאב על בנים' - אבא אמור לאהוב את ילדו מעצם היותו ילדו ולא מהסיבה שהוא עושה לו נחת, זוהי מטרת החינוך על רגל אחת. כי אם הילד ירגיש שאני חשוב אצל אבא שלי בדיוק ולא פחות בגרם אחד מאחי, הוא לא יקנא באחיו, אלא אדרבא יחיה אתו בשלום ובשלווה – כמו שמצינו אצל יעקב אבינו, למרות שידע שאפרים יגדל בתורה יותר ממנשה, שיכל את ידיו שלא יראו את מי הוא מעדיף, או מחשיב יותר. אחרי שניישם את העצה הראשונה, ניתן להתקדם לעצה נוספת: ידוע מאמר חז"ל: אמר רב יוסי בר חוני בכל אדם מתקנא, חוץ מבנו ותלמידו, (סנהדרין ק"ה ע"ב) והסיבה לכך היא, שכאשר אדם משקיע באדם אחר, אם זה אב בבנו, או מורה בתלמידו, חלקים רוחניים עוברים ממנו לאחר וכביכול הבן או התלמיד הופכים להיות חלק ממנו ממש, וכידוע, אדם לא יכול לקנא בעצמו. כי מי שמעניק מרגיש שאדרבא כל גדלותך נובע ממני, וכך גם ניתן לעשות עם הילד המקנא במקום שיהיה משני צדי המתנס, כאחים שרבים אחד עם השני אפשר לגרום להם לעבור לאותו צד על ידי שאחד נותן לשני, לדוגמה: כאשר נולד ילד חדש במשפחה, אפשר להפקיד בידי הילד הגדול מין אחריות שיטפל בו, שישמר עליו, שיכין לו אוכל, כמובן בהשגחת ההורים, ניתן למצוא בכל גיל רעיון שהילד הגדול יכול להעניק לילד הקטן. בשיחה עם הילד הגדול אפשר להסביר לו, שאתה הגדול ואתה יכול להעניק מהמקום שלך עזרה לאחיק הקטן, כי נתינה מולידה אהבה.

עכשיו נעבור להיבט של הילד הקטן המוכשר, להסביר לו, שגם אם אתה יותר מוכשר אינך צריך להבליט את מעלותיך מול אחיק הגדול. כדאי מאוד שהשיחה לא תתקיים מיד אחרי המריבה, אלא ברגע של שקט, להסביר לו שלכל אדם יש תפקיד בעולם ולפעמים התפקיד של אדם להתנהג בענווה, כשהקב"ה נותן למישהו מתנת שמים – גאונות וכשרונות, ה' עדיין רוצה ממנו משהו, ולפעמים תפקידו של האדם זה לא להתגאות, או לנקר עיניים לאנשים אחרים, אלא להאמין שזהו תפקידי בעולם, להתנהג בענווה. (כמובן שלא כל ילד בכל גיל יבין זאת),

ונסיים בתפילת רבי רב אלימלך מליזענסק זיע"א "ולא תעלה קנאת אדם על ליבנו ולא קנאתנו על לב אדם, אדרבא תן בליבנו שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונם אמן ואמן.

בברכה מרובה
חיים צבי יאקאב